

ועידת הקונגרס הלאומי של סין והארכת כהונתו של שי ג'ין־פינג: משמעויות לישראל

דורון אלה

ועידת הקונגרס הלאומי של סין התאפיינה השנה בהחלטות על שינויים מבניים מרחיקי לכת בגופי הממשל השונים. מאמר זה בוחן את הצהרות המדיניות ואת השינויים המבניים שאושרו בוועידת הקונגרס, תוך גזירת משמעויות מדיניות לישראל. מבחינה כלכלית, שאיפותיה הכלכליות של סין יוצרות לישראל אפיקים לשיתופי פעולה מסחריים מחד גיסא, וסיכונים אפשריים הנובעים מהפיכתה למתחרה פוטנציאלית בעתיד, מאידך גיסא. מבחינה ביטחונית, שדרוג הצבא והרחבת היצוא הביטחוני הסיני מהווים סיכון עקיף למדינת ישראל על ידי מכירת נשק סיני מתקדם לאויבותיה של ישראל, והפיכתה ההדרגתית של סין למתחרה בישראל גם בתחום היצוא הביטחוני. מבחינה מדינית, הארכת כהונתו של נשיא סין, שי ג'ין־פינג, והשינויים המבניים בממשלת סין מצריכים מיפוי מחדש של מוקדי הכוח והסמכות בגופי הממשל הסיניים השונים.

מילות מפתח: סין, שי ג'ין־פינג, ועידת הקונגרס הלאומי, הארכת כהונה

מבוא

ב־5 במארס 2018 התכנסה ועידת הקונגרס הלאומי של סין (National People's Congress – NPC) לשבועיים של התייעצויות, שבמסגרתן אישרו המחוקקים הסינים שורה של חוקים חדשים ושינויים מהותיים בחוקה הסינית, לצד רפורמות מבניות בגופי הממשלה, ובכך התוו את מדיניות סין לשנים הקרובות. ועידה זו, יחד

דורון אלה הוא חוקר, מלגאי גלייזר, בתכנית המחקר ישראל-סין, במכון למחקרי ביטחון לאומי.

עם הוועדה הלאומית המייעצת שהתכנסה יומיים קודם לכן, הן הגופים הרחבים ביותר בסין שבהם מתקיימים דיונים פוליטיים בנושאים מגוונים, ובהם סוקרים המשתתפים את פעילות הממשל בשנה האחרונה ושומעים על יעדי מדיניות חדשים.¹ הקונגרס הלאומי, המתכנס פעם בחמש שנים, הוא הגוף המחוקק החשוב ביותר של המפלגה הקומוניסטית בסין, ואליו מגיעים נציגי המפלגה מכל מחוזות המדינה. בכוחו של הקונגרס לחוקק חוקים, לפקח על פעולות הממשלה ולבחור פקידי ממשל חדשים – כולל הנשיא וראש הממשלה. מושב הקונגרס הנוכחי הוא בעל השפעה מכרעת על פעילות הממשלה הסינית ועל קשריה הבינלאומיים בשנים הקרובות, בעיקר לאור השינויים המבניים בממשלה ובמפלגה ואישור הארכת כהונתו של נשיא סין, שי ג'ין-פינג, מעבר לשתי קדנציות. לכן, ראוי כי תוצאות ועידות אלו, במיוחד השינויים בממשלת סין ובמפלגה הקומוניסטית, ייבחנו בהקשרן ליחסי סין-ישראל.

האטה בצמיחה הסינית אל מול פתיחת השוק להשקעות זרות

ועידת הקונגרס החלה בנאומו של ראש ממשלת סין, לי קה-צ'יאנג, שהציג את דוח מדיניות הממשלה. במסגרת נאומו הציג לי את יעד הצמיחה של סין לשנת 2018 שעומד על "סביב ה-6.5 אחוזים", הזהה ליעד הצמיחה של שנת 2017, וזאת למרות שהצמיחה בפועל הייתה גבוהה יותר ועמדה על 6.9 אחוזים.² יעד צמיחה שמרני זה מצביע על כך שממשלת סין מרגישה נוח יותר בדבר ההאטה בצמיחתה הכלכלית, לאור מטרותה להילחם בסיכונים פיננסיים ובראשם החוב הפנימי הגואה בסין, שעל פי הערכות מסוימות עומד על כ-268 אחוזים מהתל"ג הסיני.³ האטה זו מסמנת את הכיוון שאליו צועדת סין, מכלכלה מבוססת ייצור ויצוא של מוצרי צריכה שונים אל כלכלה מבוססת שירותים והייטק. כמו כן, האטה בצמיחה הסינית היא בעלת משמעויות נרחבות עבור הכלכלה העולמית. האטה יכולה להשפיע באופן שלילי על מדינות התלויות ביצוא סחורות כגון אוסטרליה, ברזיל, קנדה ואינדונזיה, בעקבות ירידה בביקושים מצד סין. לעומת זאת, מדינות כגון ארצות-הברית וחברות באיחוד האירופי דווקא צפויות ליהנות מירידת מחירי הסחורות.⁴ לי קה-צ'יאנג הצהיר בהמשך נאומו כי סין תמשיך לפתוח את השוק שלה למשקיעים זרים במטרה להביא לפיתוח באיכות גבוהה, וזאת למרות מגמות של פרוטקציוניזם מצד מדינות שונות בעולם, ברמיזה ישירה למדיניות הסחר של טראמפ. תחומים במגזר התעשייתי, שעד כה היו סגורים להשקעות זרות, ייפתחו עתה באופן מלא. ייתנו גם הקלות למשקיעים זרים בתחומים פיננסיים.⁵ פתיחת השוק הסיני לחברות זרות מהווה כבר זמן מה סלע מחלוקת בין סין ובין מדינות המערב המפותח, ובעיקר אירופה וארצות-הברית. על פי דוח של ה-OECD שבחן סימנים של פתיחות שוק למשקיעים זרים, סין דורגה במקום ה-59 מתוך 62 מדינות

שנבחנו. ואכן, לשכת הסחר האירופית, לדוגמה, מבקרת תכופות את התנהלותה של סין בכל הנוגע לסביבה הרגולטורית והעסקית הבעייתית שהיא מציבה מול משקיעים וחברות זרות, ושלטענת לשכת המסחר אינן מצליחות להתחרות עם חברות מקומיות, המקבלות יחס מועדף מהרשויות השונות.⁶

עלייה בתקציב הביטחון, רפורמות ושדרוג הצבא הסיני

בתחום הצבא והביטחון הוצהר כי תקציב הביטחון הסיני יעלה בכ-8.1 אחוזים בהשוואה לתקציב של שנת 2017, העומד כיום על כ-174.5 מיליארד דולר. תקציב הביטחון הסיני שני בגודלו רק לתקציב הביטחון האמריקאי, אם כי בפער גדול (הצעת התקציב שהוגשה לקונגרס האמריקאי עבור שנת 2019 עמדה על 716 מיליארד דולר בקירוב).⁷ נמסר כי בעקבות השינויים המהותיים בסביבתה הביטחונית, סין תעבוד על שדרוג ההכשרות הצבאיות וההכנות למלחמה ותשמור על ריבונותה הלאומית, על ביטחונה ועל האינטרסים שלה.⁸ העלייה בתקציב הביטחון יכולה להצביע על מטרותיה האסטרטגיות של סין בעתיד הקרוב. ואכן, בעקבות הצהרות אלו, אנליסטים במערב טוענים כי סין עומדת לפתוח במרוץ חימוש מול ארצות-הברית בשל המתיחות בין השניים, בעיקר במסגרת הסכסוך בים סין הדרומי והגברת הנוכחות של הצי האמריקאי באזור.⁹

עם זאת, סין הגנה על החלטתה להעלות את התקציב וטענה כי תקציב הביטחון שלה הוא נתח קטן מאוד מהתוצר הלאומי הגולמי שלה, לעומת תקציב של מדינות אחרות, וכי עלייה זו אמורה לפצות על השקעה נמוכה בעבר, והיא תשתקף בעיקר בשדרוג הציוד הצבאי ובשיפור תנאי מחייתם של החיילים.¹⁰ נוסף לכך, במאמר מערכת של העיתון 'גלובל טיימס', המשמש פעמים רבות שופר של המפלגה הקומוניסטית, נכתב כי אילו הייתה סין מעוניינת במרוץ חימוש עם ארצות-הברית היא הייתה מעלה את תקציב הביטחון באחוז דו-ספרתי, וכי העלייה הנוכחית היא צעד מתבקש עקב המתיחות הגוברת במצרי טייוואן והתגבשות הבריתות האסטרטגיות בין ארצות-הברית, אוסטרליה, יפן והודו.¹¹ זאת ועוד, כבר במסגרת תוכנית החומש ה-13 (2016-2020) הצהירה סין כי היא שמה לה למטרה להפוך את הצבא הסיני לצבא מודרני וממוכן שיעמוד בסטנדרטים עולמיים, תוך השקעה בציוד ובמערכות טכנולוגיה מתקדמות, ובכך לשפר את איכותו על חשבון מספר החיילים, שצומצם ב-300 אלף וכעת עומד על שני מיליון.

הארכת כהונתו של שי ג'ין-פינג ושינויים בחוקה הסינית

המהלך החשוב ביותר של ועידת הקונגרס השנה הוא אישור השינויים בחוקה הסינית, ובראשם השמטת החלק העוסק בהגבלת כהונתם של נשיא סין וסגנו לשתי קדנציות בלבד. מהלך זה יאפשר לשי ג'ין-פינג להמשיך לכהן אחרי שנת 2023,

ולכאורה ללא הגבלה. בנוסף, "מחשבת שי ג'ין-פינג" – האידיאולוגיה המנחה של שי בנוגע לעתיד סין, הוכנסה לחוקה באופן רשמי תוך ציון שמו – מהלך המקנה לשי מעמד הדומה רק לזה של מאו דזה-דונג ודנג שיאו-פינג, שגם מחשבתם הוכנסה בעבר לחוקה תחת שמם.¹² צעד זה הוא האחרון בשורה של צעדים שנקטו במהלך כהונתו של שי, שמטרתם הייתה לבסס את כוחו במפלגה הקומוניסטית הסינית, תוך ריכוז סמכויות שבאופן מסורתי בוזרו במוקדי כוח שונים בממשלה. ואכן, השינויים בחוקה מציגים באופן מובהק את השינויים במבני הכוח בתוך המפלגה כביטוי לכוחו העולה של שי כמנהיג ליבה, חיזוק מקורביו ואופן הקרנת שינויים אלו על גופי הממשל השונים ועל העומדים בראשם.

בהמשך לצעד דרמטי זה, מספר תפקידי מפתח בממשלה אוישו בידי אנשי שלומו של שי ובוצעו מספר שינויים מבניים בגופים ממשלתיים שונים, במטרה לצמצם ביורוקרטיה ולשפר יעילות.¹³ ראשית, וואנג צ'י-שאן, יד ימינו של שי ומי שניהל את קמפיין המלחמה בשחיתות המפלגתית והשלטונית מונה לסגן נשיא, גם הוא ללא הגבלת כהונה. וואנג צפוי לקבל סמכויות נרחבות בניהול יחסי החוץ של סין, ובפרט לנהל את תיק ארצות-הברית לנוכח מלחמת הסחר המתגבשת בימים אלו והמתח הפוליטי הגואה בין הצדדים.¹⁴ שנית, יועצו הכלכלי הבכיר של שי, ליו חה,¹⁵ קודם לדרגת סגן ראש ממשלה ואחראי על מדיניות הכלכלית של סין. ואכן, כבר במהלך חודש מאי 2018 נפגשו בכירים בארצות-הברית עם ליו בווינגטון ובבייג'ינג למספר סבבי שיחות סחר, שמטרתן למנוע מלחמת סחר בין ארצות-הברית לסין.¹⁶ שלישית, הוקמה 'הוועדה הלאומית לפיקוח' שתהיה אחראית על פיקוח ותיאום המאבק בשחיתות ובהפרות משמעת, ולה ניתנה הסמכות לפקח ולהעניש חברי מפלגה וממשלה כאחד. הקמת ועדה זו היא הצעד החשוב ביותר בקמפיין נגד השחיתות שיזם שי בתחילת כהונתו, ומטרתה ליצור התרעה יעילה בקרב חברי המפלגה והממשלה כאחד, שמא יחליטו לנקוט קו אידיאולוגי שונה מזה שמתווה שי. אכן, שינויים אלו מביאים לריכוז כוח משמעותי בידיו של שי, שיכול לקבל בעצמו החלטות בנושאי מדיניות חוץ, כלכלה ומסחר ובעניינים צבאיים. מבחינה כלכלית, יש הטוענים כי בטווח הקצר התחזקותו של שי דווקא עשויה לסייע לכלכלה הסינית, כיוון שצבר מספיק השפעה כדי ליישם רפורמות שעד כה נחשבו בעייתיות. טענה נוספת היא שהוודאות הנראית לעין כי שי יכהן כמנהיג סין לפחות עשור נוסף אמורה להעניק לפקידים בכירים ולחברות ביטחון, שיאפשר תכנון לטווח הארוך. מנגד, יש הטוענים כי התחזקות מעמדו של שי תהפוך את ניהול סין ליעיל פחות, ועם הזמן יחמירו הסיכונים. כל עוד שי הוא בלתי ניתן להדחה, יידרש בירוקרט אמיץ במיוחד שישכים לחלוק על מדיניותו, במיוחד כאשר הכלכלה הסינית תיהפך למורכבת יותר.¹⁷

שינויים אלו מצביעים גם על חיזוק חשיבותה של מדיניות החוץ הסינית תחת שלטונו של שי ושל יישום חזונו להפוך את סין למעצמה עולמית עד שנת 2049, תוך ניצול ההזדמנות של נסיגת ארצות-הברית ממחויבויותיה השונות בזירה העולמית. כעת, לפחות חמישה בכירים אחראים על ניהול מדיניות החוץ הסינית ובראשם עומד שר החוץ הסיני וואנג יי, ששמר על תפקידו הנוכחי וקודם לדרגת יועץ מדיני האחראי על מדיניות חוץ. זאת ועוד, התקציב המוקצה לדיפלומטיה הוגדל והוקם גוף חדש שיהיה אחראי על מדיניות הסיוע הבינלאומי של סין, שעד כה התנהלה בצורה מעורפלת ולא שקופה, ונחלקה בין משרד החוץ ומשרד המסחר. הגוף ששמו 'הסוכנות לפיתוח שיתוף פעולה בינלאומי' יהיה אחראי על תכנון מדיניות סיוע בדמות הלוואות ומענקים למדינות מתפתחות, בעיקר במסגרת 'יוזמת חגורה ודרך' (Belt and Road Initiative – BRI), שבה משקיעה סין בפרויקטים של בניית תשתיות באסיה, באפריקה ובמזרח אירופה.¹⁸ על פי מחקר שנעשה על ידי מעבדת המחקר Aid Data נמצא כי בין השנים 2000 ל-2014 העניקה סין סיוע של כ-350 מיליארד דולר לכ-140 מדינות, ובכך הפכה לנותנת הסיוע השנייה אחרי ארצות-הברית.¹⁹ למרות שסין טוענת כי היא אינה מתנה את הלוואותיה בדרישות פוליטיות, חוסר השקיפות במדיניות הסיוע הסינית גורם לרבים להאמין כי סין משתמשת בסיוע ככלי להשפעה מדינית.²⁰ עוד לפני הקמת גוף זה הצהירה סין כי היא מוכנה לסייע בשיקום סוריה לאחר סיום מלחמת האזרחים. מדינות המערב אינן מוכנות להשקיע בשיקום סוריה כיוון שהן מתנגדות למשטר אסד, ובעוד לאיראן ולרוסיה חסרים המשאבים הכלכליים הדרושים לשיקום בסדר גודל כזה, סין מסוגלת למלא את החלל. סין הצהירה כי עתה היא מוכנה להשקיע סכום התחלתי של שני מיליארד דולר בשיקום סוריה, כמוכן במסגרת ה-BRI.²¹

צעד בעל משמעות בתחום היישום המעשי של יחסי ישראל עם סין וההתנהלות התקינה של דרגי העבודה בשתי המדינות הוא החלשתה המשמעותית של הוועדה

הלאומית לפיתוח ורפורמות (National Development and Reform Committee – NDRC) וחלוקת תפקידיה בין מספר גופים ממשלתיים שונים, חלקם חדשים.²² ה-NDRC פעלה כסוכנות הפיתוח הכלכלי של סין, צברה כוח רב במהלך תקופת הצמיחה הכלכלית המהירה במדינה והייתה ידועה בכינוי "הקבינט הקטן", שבו התקבלו החלטות על קידום פרויקטים כלכליים מגוונים בתוך סין ועל קידום שיתוף פעולה כלכלי עם מדינות העולם. עם זאת, בעקבות השינויים שהתקבלו בוועידת הקונגרס הוחלט להחליש את

בין השנים 2000-2014
העניקה סין סיוע
של כ-350 מיליארד
דולר לכ-140 מדינות,
ובכך הפכה לנותנת
הסיוע השנייה
אחרי ארצות-הברית.

כוחה באופן ניכר ולחלק את רוב סמכויותיה בין גופים שונים בממשלה. לדוגמה, ה-NDRC תאבד את הסמכות לאשר פרויקטים של השקעה בחקלאות, וזו תועבר

למשרד חדש שיעסוק בחקלאות ובעניינים כפריים; האחריות על תמחור תרופות ושירותי בריאות תעבור לוועדת בריאות חדשה שהוקמה; ו"הפיקוח על פרויקטים לאומיים חשובים" יעבור לאחריות המשרד הלאומי לביקורת המדינה. בכירים בסין טוענים כי שינויים אלו באים בעקבות הביקורת על כך שהוועדה עסקה יותר מדי ב"פיתוח" ופחות מדי ב"רפורמות", הייתה כר פורה לשחיתות וריכוזה בידה יותר מדי סמכויות וכוח. ביקורת מרכזית שהופנתה כלפי הוועדה הייתה כי למרות היותה אחראית על המדיניות התעשייתית של המדינה, היא אפשרה לתעשיות מפתח בכלכלה הסינית כגון תעשיית הפלדה להגיע למצב של ייצור יתר.²³

סיכום ומשמעויות לישראל

תוצאות ועידת הקונגרס הלאומי של סין והוועדה הלאומית המייעצת מצריכות שינוי תפיסתי ומעשי מצד מקבלי ההחלטות ודרגי העבודה בישראל. ראשית, מבחינה כלכלית, על ישראל לבצע הערכה בין-משרדית של דרגי עבודה, שתבחן את משמעויות הרפורמות המבניות שסין החלה לבצע בכלכלתה, וכיצד הן יכולות להשפיע על היחסים המסחריים בין ישראל לסין ועל אופי התחרות בין שתי המדינות. תוך כך, יש להניח כי המצב שבו סין וישראל מאופיינות ככלכלות משלימות צפוי להשתנות. קידום תוכנית Made in China 2025 – שקיבלה משמעות מרכזית

יותר בקונגרס הלאומי, ובמסגרתה הציבה סין לעצמה יעד להפוך למעצמה טכנולוגית מהשורה הראשונה בעשור הקרוב – צפוי להפוך אותה למתחרה אסטרטגית של ישראל ככלכלה עתירת ידע, בתחומים שבהם יש כיום לישראל יתרון יחסי. ואכן, ב־2016 דורגה סין לראשונה במקום ה־25 במדד החדשנות העולמי (בעוד ישראל דורגה במקום ה־21), וב־2017 עלתה סין למקום ה־22 (בעוד ישראל עלתה למקום ה־17).²⁴ לכן, על ישראל לבחון כיצד לשמר את יתרונותיה התחרותיים מול סין (ומול מדינות מתפתחות גדולות אחרות כמו הודו) בתחומי היי־טק, ולהמשיך להוביל חדשנות עולמית, רצוי על ידי הגברת ההשקעות של המדינה בתחומי חדשנות שונים ומתפתחים.

על ישראל לשקול בחינה מדוקדקת יותר של רכישת חברות היי־טק מקומיות על ידי חברות סיניות פרטיות או ממשלתיות, באמצעות פיתוח מנגנון רגולציה שישמור על הידע הנצבר בישראל.

במסגרת זו, על ישראל לשקול בחינה מדוקדקת יותר של רכישת חברות היי־טק מקומיות על ידי חברות סיניות פרטיות או ממשלתיות, באמצעות פיתוח מנגנון רגולציה ייעודי ומאוזן לפיקוח על השקעות זרות, במטרה לשמור על הידע הנצבר בישראל. מנגנון כזה יאפשר את מיצוי התועלת ביחסים המסחריים בין ישראל למדינות המשקיעות בה, תוך ניהול סיכונים אפשריים.

במקביל, על ישראל לעקוב בתשומת לב אחר התמורות ביחסי הסחר של ארצות־הברית עם סין, ולקבוע גבולות ברורים בפיתוח משולש היחסים. במהלך המחצית הראשונה של 2018 גברה המתיחות בין ארצות־הברית לסין בשל מה שנראה כהתפתחותה של מלחמת סחר בין המדינות – נושא שהוזכר במהלך ועידת הקונגרס תוך רמיזה ישירה למדיניות ממשלו של טראמפ. במסגרת מתחים אלו, שתי המדינות מטילות מכסים על סחורות מיובאות ומגבילות השקעות זרות בשוקיהן. אחד מחששותיה העיקריים של ארצות־הברית הוא התקדמותה הטכנולוגית המהירה של סין, במיוחד בתחום ייצור שבבים – חששות שהובילו את ממשל טראמפ לחסום מספר עסקאות להשקעה בחברות שבבים אמריקאיות על ידי חברות טכנולוגיה וקרנות הון סיכון סיניות. זאת, בין היתר, בעקבות הדרישה של הגופים הרוכשים להעברת הידע והטכנולוגיות האמריקאיות לידי המשקיעים הסינים.²⁵ בעקבות מדיניותו המסתמנת של ממשל טראמפ והקשחת הרגולציה בכל הקשור להשקעות סיניות בחברות טכנולוגיה אמריקאיות, סין פונה לאפיקי השקעה במדינות אחרות וגם בישראל, שאותה היא תופסת כמובילת חדשנות עולמית. סין מגלה התעניינות גוברת בישראל כשותפה פוטנציאלית בתחום הסחר בטכנולוגיות שבבים, ובמיוחד באלה שבהם נעשה שימוש בטלפונים חכמים, במחשבי־על ובשירותי מחשוב ענן. לכן צריכה ישראל לוודא כי הידוק קשריה המסחריים עם סין בתחומים שארצות־הברית מייחסת להם חשיבות מכרעת לביטחונה הלאומי ורואה בהם נכסים אסטרטגיים – אינם יכולים לפגוע ביחסים בין ארצות־הברית לישראל.

כמו כן, לאור הסכם הסחר החופשי המתגבש בימים אלו בין ישראל לסין ולאור הצהרותיה של סין במהלך ועידת הקונגרס על פתיחת מגזרים חדשים בשוק הסיני

לכניסת חברות זרות, על ישראל לבחון כיצד היא יכולה להקל על חברות ישראליות לחדור בהצלחה לשוק הסיני ולהתחרות בו בתנאים הוגנים, תוך צמצום העברת הידע והטכנולוגיות לשותפותיהן הסיניות. במסגרת זו צריכה ישראל להרחיב את פעילותו של מאיץ הסטארט־אפים הישראליים המעוניינים לעשות עסקים בסין. מטרתו של מאיץ זה היא להוריד חסמי סחר ועסקים שונים, חסמים ייחודיים לשוק הסיני כגון מחסומי תרבות, שפה, מנהגי עשיית עסקים, וכן חסמים חוקיים ורגולטוריים שניצבים בפני חברות ישראליות – בייחוד חברות טכנולוגיה בראשית

ישראל צריכה לוודא כי הידוק קשריה המסחריים עם סין בתחומים שארצות־הברית מייחסת להם חשיבות מכרעת לביטחונה הלאומי אינו פוגע ביחסי ארצות־הברית-ישראל.

דרכן – שמנסות להצליח בסין.²⁶ כמו כן, על ישראל לפעול במישורים דיפלומטיים ובשיתוף פעולה עם הגופים הרלוונטיים בממשלת סין על מנת ליצור ולבסס מסגרת שיתוף פעולה בין־ממשלתית (G2G) ועסקית (B2B), שתהווה עוגן לחברות

ישראליות בבואן להשקיע או לפעול בסין בתחומים נבחרים. זאת, על ידי מתן גיבוי ותמיכה ממשלתית מצד ישראל, תוך קיום שיח מתמיד עם המשרדים השותפים בממשלת סין.

שנית, מבחינה ביטחונית, ישראל אומנם אינה מושפעת באופן ישיר מעליית תקציב הביטחון הסיני ומהרפורמות המבניות בצבא סין, אך עם זאת, התקדמותו הטכנולוגית והאיכותית של צבא סין מאפשרת למדינה לנקוט מדיניות אסרטיבית יותר במגוון זירות עולמיות בעלות פוטנציאל גבוה להתנגשות עם כוחות צבא זרים. זאת ועוד, התקדמות זו מאפשרת לסין להרחיב את יצוא הנשק וציוד צבאי מגוון לבעלות בריתה במזרח התיכון כמו איראן וסוריה. ואכן, בשנים האחרונות הפכה סין לשחקנית בולטת בעולם בתחום היצוא הביטחוני, ומיצואנית של נשק זול ופשוט הפכה למדינה המפתחת, מייצרת ומייצאת מערכות נשק מתקדמות כגון טנקים, מטוסי קרב, כלי טיס בלתי מאוישים ואף צוללות. בין שנת 2000 ל-2015 הכפילה סין פי 6.5 את יצוא הנשק שלה לרחבי העולם. נכון ל-2017 היא הפכה ליצואנית הנשק השלישית בגודלה בעולם, אחרי ארצות הברית ורוסיה.²⁷ לכן, על ישראל לעקוב מקרוב אחר ההיקף וסוגי הנשק הסיניים הנמכרים למדינות הנחשבות כאויבותיה של ישראל. כמו כן, ישראל, כיצואנית מערכות נשק מתקדמות בעצמה צריכה לבחון את האפשרות לעלייתה של סין כמתחרה אסטרטגית משמעותית בתחום זה, שכן סין הוכיחה יעילות בהשתלטות על נתחי שוק של מתחרותיה. צריך לזכור כי מטרות היצוא הסיני אינן מוגבלות אך ורק לעשיית רווחים כלכליים, אלא מטרתה הסופית היא השפעה גיאואסטרטגית אזורית ואף עולמית, תוך חיזוק בעלות בריתה. ואכן, היצוא הביטחוני הסיני נכלל

במסגרת ארגז הכלים הכלכליים שבהם סין משתמשת על מנת להשיג השפעה פוליטית ולצבור עוצמה רכה, לצד מדיניות סיוע בינלאומי והשקעות כלכליות במדינות שונות.²⁸

מבחינת מדיניות ההשקעות של סין במזרח התיכון ובסוריה בפרט, השקעות פוטנציאליות של סין בתשתיות בסוריה יכולות להגביל עוד יותר את חופש הפעילות הצבאית של ישראל באזור. סין מאמינה שמטרתו של אסד יהיה אחראי ליציבות המדינה וימנע ממנה להפוך למדינה סוררת שבה יוכשרו סינים-אויגורים בלוחמה, שלאחר מכן יחזרו לסין כמתנגדי משטר ויפעלו להיפרדות

אם סין תחליט להשקיע בשיקום סוריה כחלק ממדיניות ההשקעות שלה, תצטרך ישראל לנסות ליצור הבנות עם הממשלה בבייג'ינג לגבי אופי ההשקעות ומיקומן, על מנת לשמר את חופש הפעולה שלה במדינה, במידת הצורך.

מחוז שינג'יאנג מסין גופא. לכן, התערבות ישראלית ותקיפות צבאיות ייתפסו בבייג'ינג כפעולות שעלולות לערער את יציבות המדינה הסורית, ואשר מגבירות את הסיכון בהשקעות כלכליות. אם סין תחליט להשקיע בשיקום סוריה כחלק

ממדיניות ההשקעות שלה במדינות מתפתחות במזרח התיכון, תצטרך ישראל לנסות ליצור הבנות עם הממשלה בבויג'נג לגבי אופי ההשקעות ומיקומן, על מנת לשמר את חופש הפעולה שלה במדינה במידת הצורך.

שלישית, בעקבות ההחלטה על הארכת כהונתו של שי ג'ין-פינג, נכון יהיה לישראל לעקוב בתשומת לב אחר הצהרותיו ופעילותו של שי בזירה הכלכלית והמדינית ולייחס להן חשיבות רבה יותר מבעבר, שכן משרדי הממשלה השונים יישמו באופן הדוק יותר את מדיניותו. זאת ועוד, הארכת כהונתו של שי מצביעה על הארכת טווח התכנון הסיני, הארוך ממילא, ונדרש תכנון מדיניות ארוך טווח ורציף גם בישראל, שיכלול יישום מקיף של החלטות ממשלה לאורך זמן, על אף ההבדלים במערכות הפוליטיות.

לבסוף, משרדי הממשלה השונים בישראל וביניהם משרדי החוץ והכלכלה עובדים באופן סדיר, בעיקר עם ה־NDRC, ולכן החלשתה ופיזור חלק מסמכויותיה מצריכה בחינה מחודשת של היחסים הבין־משרדיים. על המשרדים בישראל לכונן (ואם צריך, לחדש) קשרים עם המשרדים הרלוונטיים בממשלת סין, ולבצע מיפוי מחדש של מוקדי הכוח והסמכות בממשלה, בשל השינויים המבניים שנעשו בעקבות ועידת הקונגרס. על מנת לבצע זאת, רצוי שהמחלקות הרלוונטיות במשרדי החוץ והכלכלה יגדלו, תוך הרחבת הידע השימושי על סין בישראל לצורכי מדיניות ותמיכה ביחסים ובקידום היעיל. לסיכום, על ישראל לבחון מחדש את יחסי הכוחות במפלגה הקומוניסטית בסין, לייצר קשרים דיפלומטיים אישיים עם אנשי מפתח במפלגה כמו ליו חה, וקשרי עבודה עם המשרדים הרלוונטיים העוסקים בתחומים הקשורים לשיתופי הפעולה השונים של ישראל עם סין.

הערות

- 1 Xiang Bo, "China Focus: Major topics of China's "two sessions" in 2018", *Xinhua*, March 1, 2018, http://www.xinhuanet.com/english/2018-03/01/c_137009166.htm
- 2 Zhou Xin, "China sets 2018 GDP growth target at around 6.5 pct", *Xinhua*, March 5, 2018, http://www.xinhuanet.com/english/2018-03/05/c_137017172.htm
- 3 Gabriel Wildau, "Beijing effort and inflation push China debt load down", *Financial Times*, September 24, 2017, <https://www.ft.com/content/1b1c453e-9f80-11e7-8cd4-932067fbf946>
- 4 Justin Kuepper, "How Would China's Slowdown Affect the Global Economy?", *The Balance*, November 22, 2017, <https://www.thebalance.com/how-would-china-s-slowdown-affect-the-global-economy-1979076>
- 5 Chong Koh Ping, "NPC 2018: Li Keqiang pledges greater market opening for China", *The Strait Times*, March 5, 2018, <http://www.straitstimes.com/asia/east-asia/npc-2018-premier-li-keqiang-pledges-greater-market-opening>

- European Union Chamber of Commerce in China, (2017) *European Business in China Position Paper 2017/2018*, September 19, 2017, http://www.europeanchamber.com.cn/en/publications-archive/560/European_Business_in_China_Position_Paper_2017_2018 6
- “Does China’s military spending indicate an arms race?”, *Chinamil*, March 20, 2018, http://english.chinamil.com.cn/view/2018-03/20/content_7978391.htm 7
- “China raises 2018 military budget by 8.1 percent”, *CNBC*, March 4, 2018, <https://www.cnb.com/2018/03/04/china-raises-2018-military-budget-by-8-point-1-percent.html> 8
- “China Announces Largest Military Spending Increase In 3 Years”, *NPR*, March 5, 2018, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2018/03/05/590845672/china-announces-largest-military-spending-increase-in-three-years> 9
- “China’s defense budget to increase in 2018”, *China Daily*, March 5, 2018, <http://www.chinadaily.com.cn/a/201803/05/WS5a9c94b7a3106e7dcc13f79d.html> 10
- “China defends hike in military budget as proportionate and low”, *CNBC*, March 6, 2018, <https://www.cnb.com/2018/03/06/china-defends-hike-in-military-budget-as-proportionate-and-low.html> 11
- Y. Ho Denise, “The Double Helix of Chinese History”, *Project Syndicate*, March 15, 2018, https://www.project-syndicate.org/commentary/china-xi-authoritarianism-and-reform-by-denise-y-ho-2018-03?a_la=english&a_d=5aaa703378b6c70890243d6a&a_m=&a_a=click&a_s=&a_p=homepage&a_li=china-xi-authoritarianism-and-reform-by-denise-y-ho-2018-03&a_pa=curated&a_ps=main-article-a2 12
- סיכום של כל השינויים המבניים בממשלה ובמפלגה: “Politics Watch: Decoding China’s Party and State Institutional Reforms”, *Sinoinsider*, March 21, 2018, <https://sinoinsider.com/2018/03/politics-watch-decoding-chinas-party-and-state-institutional-reforms/> 13
- Matt Ho, “Xi Jinping gets second term, with ally Wang Qishan as vice-president”, *South China Morning Post*, March 19, 2018, <http://www.scmp.com/news/china/policies-politics/article/2137615/wang-qishan-chinas-new-vice-president-after> 14
- Tom Mitchell, “Liu He, the man in charge of China’s economy”, *Financial Times*, March 23, 2018, <https://www.ft.com/content/f4f29e14-2dc6-11e8-9b4b-bc4b9f08f381> 15
- “Xi’s Top Economic Aide Returns to U.S. to Salvage Trade Talks”, *Bloomberg*, May 15, 2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-05-15/china-s-liu-he-returns-to-trump-s-turf-to-resume-trade-talks> 16
- “Xi Jinping is using his growing authority to amass even more”, *The Economist*, March 8, 2018, <https://www.economist.com/china/2018/03/08/xi-jinping-is-using-his-growing-authority-to-amass-even-more> 17
- Helena Legarda, “China Upgrades Diplomacy While the US Pulls Back”, *The Diplomat*, March 20, 2018, <https://thediplomat.com/2018/03/china-upgrades-diplomacy-while-the-us-pulls-back/> 18
- “China’s Global Development Footprint”, *Aid Data*, <http://aiddata.org/china> 19

- 20 Kinling Lo, "China launches mega aid agency in big shift from recipient to donor", *South China Morning Post*, March 13, 2018, <http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2137036/china-launches-mega-aid-agency-big-shift-recipient>
- 21 Ting Shi, Henry Meyer, Donna Abu-Nasr and Ilya Arkhipov, "China Eyes Role Rebuilding Syria While Putin Spars With West", *Bloomberg*, December 21, 2017, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-12-21/china-arrives-in-syria-as-putin-fights-west-over-postwar-cash>
- 22 לרשימה מפורטת של הגופים הממשלתיים החדשים שהוקמו בעקבות הוועידה, ראו: Shannon Tiezzi, "China's Massive Government Overhaul: What You Need to Know", *The Diplomat*, March 14, 2018, <https://thediplomat.com/2018/03/chinas-massive-government-overhaul-what-you-need-to-know/>
- 23 Frank Tang, "'Too big and too powerful': why Xi Jinping is reining in China's economic planning agency", *South China Morning Post*, March 14, 2018, <http://www.scmp.com/news/china/economy/article/2137043/too-big-and-too-powerful-why-xi-jinping-reining-chinas-economic>
- 24 Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, and Sacha Wunsch-Vincent, eds., *Global Innovation Index 2017, Report: Innovation Feeding the World*, 2017, <https://www.globalinnovationindex.org/>
- 25 Fatih Oktay, "Do the Chinese Government's Technology Transfer Policies Even Work?", *The Diplomat*, April 20, 2018, <https://thediplomat.com/2018/04/do-the-chinese-governments-technology-transfer-policies-even-work/>
- 26 אופיר גור, "מאמצים להצלחה בסין – המאמצים החדשים של משרד הכלכלה והתעשייה בבייג'ינג", מינהל סחר-חוץ: מרכז מידע ליצואן, <http://goo.gl/5gAZ6Z>
- 27 Chen Qingqing, "China rising in arms trade", *Global Times*, October 8, 2017, <http://www.globaltimes.cn/content/1069317.shtml>
- 28 Ron Matthews and Xiaojuan Ping, "Why the World Should Fear China's Military (Exports)", *The National Interest*, September 27, 2017, <http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/why-the-world-should-fear-chinas-military-exports-22494>